

9.10.2025

Lausuntopyyntö Tornion Karsilonmaassa sijaitsevan erityisesti suojeltavan lajin elinympäristön ja luonnonsuojelullailla suojellun arvokkaan luontotyypin rajaamisessa

Asian taustaa

Tornion Karsilonmaassa, kahdella metsäkiinteistöllä sijaitsee luonnonsuojelullisesti erittäin arvokkaita luontokohteita. Kiinteistöjen lehtometsäalueella on harvinaisen ja erittäin uhanalaisen kasvilajin, lehtonoidanlukon (*Botrypus virgianus*) esiintymä. Lehtometsän yläpuolella, rinteessä sijaitsee uhanalainen luontotyyppi, kalkkikallion esiintymä. Kummastakin kohteesta on valokuvat kirjeen lopussa.

Lapin Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus valmistelee sekä lehtonoidanlukon esiintymispaikan että kalkkikallion rajojen määrittelyä luonnonsuojelulain 77 §:n ja 64 §:n mukaisella päätöksellä. Laji- ja luontotyyppien esiintymät rajautuvat toisiinsa ja niiden rajaukset tehdään yhdellä päätöksellä.

Lapin ELY-keskus pyytää Tornion kunnalta lausuntoa rajausluonnoksesta (liitekartta) erityisesti olemassa oleviin retkeilyreitteihin ja alueella liikkumiseen liittyen tai muuhun maankäytön suunnitteluun liittyen suojelutoimenpiteen ja rajauspäätöksen osalta, jonka tavoitteena on perustaa erityisesti suojeltavalle lajille, lehtonoidanlukolle ja arvokkaalle uhanalaiselle luontotyyppille yhtenäinen suojeltu elinympäristö.

Laji- ja aluekuvaus

Lehtonoidanlukon pääasiallisia elinympäristöjä ovat tuoret ja kuivat lehdot, joilla esiintyy maaperän kalkkivaikutusta ja ravinteisuutta. Lajin esiintymisen painottuminen keskittyy enimmäkseen Lounais-Lappiin ja kiinteistöllä sijaitseva lehtonoidanlukon esiintymä on valtakunnallisessa mittakaavassa erityinen ja huomionarvoinen. Metsärakenne kohteella ei ole luonnontilainen, aluetta on aikaisemmin käsitelty, mutta maapohja on ravinteinen ja metsikkö on pääasiassa mänty- ja sekapuista lehtoa, jossa katajaa. Lisätietoa lehtonoidanlukosta voi katsoa Suomen lajitietokeskuksen ylläpitämästä laji.fi –palvelusta (<https://laji.fi/>). Palvelussa voi hakea tietoja ja valokuvia lajeista tai selata havaintoja karttapalvelussa.

Kiinteistön eteläosassa olevassa rinteessä sijaitsee länteen avautuva luonnonsuojelulain 64 §:n mukainen suojeltu luontotyyppi, kalkkikallio. Kyseessä on kalkkikallioseinä ja lohkarieppo

9.10.2025

sekä kalkkikalliopaljastumia. Kalkkikalliokko muodostaa poteroisia painanteita ja paahteisempia, puustoa ja pensaita kasvavia kohtia. Kallioseinämät ja lohkat ovat paikoin useita metrejä korkeita ja kallioseinä on yhteensä noin 380 metriä pitkä ja yhtenäinen rinteen suuntaisesti pohjoisesta etelään kaareutuen. Seinämät ovat paikoin paahteisia ja paikoin puolivarjoisia tai varjoisia varsinkin kohdassa, josta lehtonoidanlукon esiintymä kalliokon alla alkaa. Kallioiden päällä ja poteroissa on lehtokasvillisuuslajeja, kuten näsiää, sudenmarjaa ja kieloa. Kalkkikalliolla esiintyy kalkinsuosija- ja vaatijalajistoa, kuten kalkkikiertosammalta, kalkkipalmikkosammalta, kalkkikaihtaissammalta, kielikellosammalta, kalkinsuosijana ja -vaatijana tunnettua näyttävää kämmekkälajia tikankonttia sekä kalkkikallioilla viihtyvää pienikokoista saniaista, viherraunioista.

Lehtonoidanlукon suojellinen asema ja alueen muita luontoarvoja

Lehtonoidanlукko on luonnonsuojelulain 77 §:n mukainen erityisesti suojeltava laji ja ympäristöhallinnossa IUCN-luokituksessa määritelty koko maassamme erittäin uhanalaiseksi (EN) lajiksi (LSA2023/1066, liite 6) sekä erityisesti suojeltavaksi lajiksi (LSA 2023/1066, liite 6). Laji on lisäksi rauhoitettu koko maassa Ahvenanmaata lukuun ottamatta.

Uhanalaisuusluokkaan (EN) johtaa useimmiten lajin suppea esiintymisalue ja taantuminen sekä elinympäristöjen pirstoutuminen ja hupeneminen. Lajin tilaa ovat heikentäneet ja Lapin ELY-keskuksen näkemyksen mukaan esiintymispaikan häviämiseen voivat johtaa esimerkiksi seuraavat toimet:

- maan- tai kallioperän vahingoittaminen sekä maa-ainesten, kivien tai kallioperän ottaminen tai läjittäminen
- maa- tai kallioperän muuttaminen
- teiden, polkujen, rakennusten tai rakennelmien rakentaminen
- avohakkuut tai harvennushakkuut sekä puuaineksen läjittäminen
- ojittaminen tai muu vesitalouden muuttaminen

Luonnonsuojelulain 77 §:n mukaan laji, jonka riski hävitä luonnosta on vähintään hyvin korkea, tai laji, jolla on hyvin vähän esiintymispaikkoja ja niiden säilyminen on uhattuna, voidaan säätää asetuksella erityisesti suojeltavaksi lajiksi. Erityisesti suojeltavan lajin säilymiselle tärkeän esiintymispaikan hävittäminen tai heikentäminen on kielletty. Edellä mainittu kielto tulee voimaan, kun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on päätöksellään määritellyt erityisesti suojeltavan lajin esiintymispaikan rajat ja antanut päätöksen tiedoksi alueen omistajille ja haltijoille.

Suunnitellulla ja esitetyllä rajausalueella sijaitsee erityisesti suojeltavan lehtonoidanlукon lisäksi myös useiden muiden uhanalaisten lajien esiintymiä. Alueella esiintyy mm. IUCN-luokituksessa vaarantuneeksi (VU) luokiteltua neidonkenkää (*Calypso bulbosa*) ja silmällä

9.10.2025

pidettäväksi (NT) luokiteltua tikankonttia (*Cypripedium calceolus*) (LSA 2023/1066, liite 6). Molemmat lajit ovat rauhoitettuja (LSA 2023/1066, liite 3) ja myös Euroopan Unionin Suo-
messä tiukkaa suojelua edellyttäviä kasvilajeja (LSA 2023/1066, liite 7). Suunnitellulla eri-
tyisrajausalueella esiintyy lisäksi rauhoitettua valkolehdokkia (*Platanthera bifolia*) (LSA
2023/1066, liite 3) ja IUCN-luokituksessa silmälläpidettäväksi (NT) määritettyä pussikäm-
mekkää (*Dactylorhiza viridis*).

Rajausuunnittelu on tehty noudattaen kalkkikallioesiintymän rajoja ja lehtonoidanlukon
havaintopaikkoja. Rajaukseen on sisällytetty myös kalkkikallion välitöntä lähiympäristöä ja
lehtonoidanlukolle soveliaista elinympäristöä niin, että rajauksella turvataan kohteiden
luontoarvojen säilyminen ja lehtonoidanlukon elinympäristö. Rajaus sisältää myös suoja-
vyöhykkeen, mikä turvaa alueen mikroilmaston säilymisen, jotteivat alueen valaistus- ja
kosteusolosuhteet muuttuisi epäsuotuisiksi lehtonoidanlukon ja kalkkikalliolajien näkökul-
masta tulevaisuudessa, mikäli ympärillä tehdään maan- tai metsänkätöllisiä toimenpiteitä.

Tietoa luonnonsuojelulla suojelettuun arvokkaaseen elinympäristöön liittyen

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on kartoittanut luonnonsuojelulain 64 §:n ja 65
§:n mukaisia suojeltuja luontotyyppejä Lapin maakunnassa vuosina 2024 ja 2025. Kartoitus-
työtä johtaa ympäristöministeriö. Kartoitusten tavoitteena on löytää arvokkaat kohteet ja tur-
vata niiden ominaispiirteet sekä sovittaa suojelu yhteen alueiden muun käytön kanssa. Kartoi-
tusta tehdään alueilla, joilla olemassa olevien tietojen (mm. kuntien luontoselvitykset, kaavoit-
uksen perusselvitykset, lajihavainnot ja erilaiset paikkatietoaineistot) perusteella saattaa
esiintyä arvokkaita luontotyyppejä. Kyseisiä luontotyyppejä ovat hiekkarannat, tervaleppämet-
sät, merenrantaniityt, kedot, rannikon metsäiset dyynit, sisämaan tulvametsät, valoisat harju-
metsien rinteet sekä kalkkikalliot.

Luonnonsuojelulain 64 §:n 2 momentin mukaan suojellun luontotyyppin esiintymää ei saa hä-
vittää eikä heikentää. Alueen hävittämis- ja heikentämiskielto tulee voimaan, kun ELY-keskus
on päätöksellään määritellyt suojeltuun luontotyyppiin kuuluvan alueen rajat ja antanut pää-
töksen tiedoksi alueen omistajille ja haltijoille. Edellä mainittu rajauspäätös ei muuta alueen
omistusoloja vaan maanomistus säilyy ennallaan. Lapin ELY-keskus katsoo, että esimerkiksi
seuraavat toimenpiteet saattavat heikentää suojellun luontotyyppin (ja myös erityisesti suojel-
tavan lajin esiintymän) ominaispiirteitä: rakennusten, rakennelmien tai teiden rakentaminen,
maa-ainesten ottaminen tai maa- ja kallioperän vahingoittaminen, alueen peittäminen maa-
aineksilla tai raivausjätteillä, ojittaminen tai muunlainen alueen ominaispiirteiden kannalta
haitallinen vesitalouden muuttaminen, luontaisen kasvillisuuden hävittäminen, poistaminen
tai vahingoittaminen sekä vieraiden kasvien istuttaminen, alueella moottoriajoneuvolla ajami-
nen muutoin kuin luontotyyppin mahdollisten hoitotoimien yhteydessä, maastopyöräily tai lei-
riytyminen sekä maastokilpailut tai harjoitukset, jotka voivat aiheuttaa maaperän kulumista,

9.10.2025

sekä kaikenlainen muu toiminta, joka saattaa vaikuttaa epäedullisesti alueen ominaispiirteiden säilymiseen.

Valtion korvausvelvollisuus

Valtion korvausvelvollisuudesta luonnonsuojelulailla erityisesti suojeltavan lajin ja suojellun luontotyyppin rajauksiin liittyen on säädetty luonnonsuojelulain 111 ja 113 §:ssä. Jos luonnonsuojelulain 77 tai 64 §:n nojalla tehdystä päätöksestä aiheutuu kiinteistön omistajalle tai erityisen oikeuden haltijalle merkityksellistä haittaa, on hänellä oikeus saada valtiolta siitä täysi korvaus. 111 §:n mukainen korvausvelvollisuus ei synny ennen kuin omistaja on 66 §:n tai 83 §:n nojalla hakenut lupaa poiketa kiellosta ja hakemus on hylätty. Jos on ilmeistä, ettei luvan myöntämiselle ole edellytyksiä, toimitus korvauksen määrittämiseksi voidaan panna vireille ilman luvan hakemista. Jos korvauksesta ei voida sopia, maanomistaja voi hakea toimitusta korvauksen määrittämiseksi Maanmittauslaitokselta.

Hallintolain 34 §:n mukainen asianosaisten kuuleminen

Lapin ELY-keskus valmistelee erityisesti suojeltavan lajin ja luonnonsuojelulailla suojellun arvokkaan luontotyyppin rajaamista yhtenäisenä alueena. Rajausesitys perustuu eliötietokannoissa oleviin tietoihin sekä vuoden 2024 ja 2025 täydentäviin lehtonoidanlukon ja kalkkikallioluontotyyppin maastokartoituksiin. Lausunto pyydetään toimittamaan 17.11.2025 mennessä sähköpostilla tai kirjallisesti Lapin ELY-keskuksen osoitteeseen kirjaamo.lappi@ely-keskus.fi tai PL 8060, 96101 Rovaniemi. Pyydämme lisäämään lausuntoon viitteeksi diaarinumeron LAPELY/3331/2025. Yhteyshenkilö on suunnittelija Janette Backman, yhteystiedot alla.

Lisätietoja antavat:

Suunnittelija Janette Backman
sähköposti: janette.backman@ely-keskus.fi
puh: 0503056318

Lajivastaava, Ylitarkastaja Merja Lipponen
sähköposti: merja.lipponen@ely-keskus.fi
puh: 0295037427

Luontotyyppi-inventoinneista vastaava, Ylitarkastaja Piippa Wäli
sähköposti: piippa.wali@ely-keskus.fi
puh: 0295037408

9.10.2025

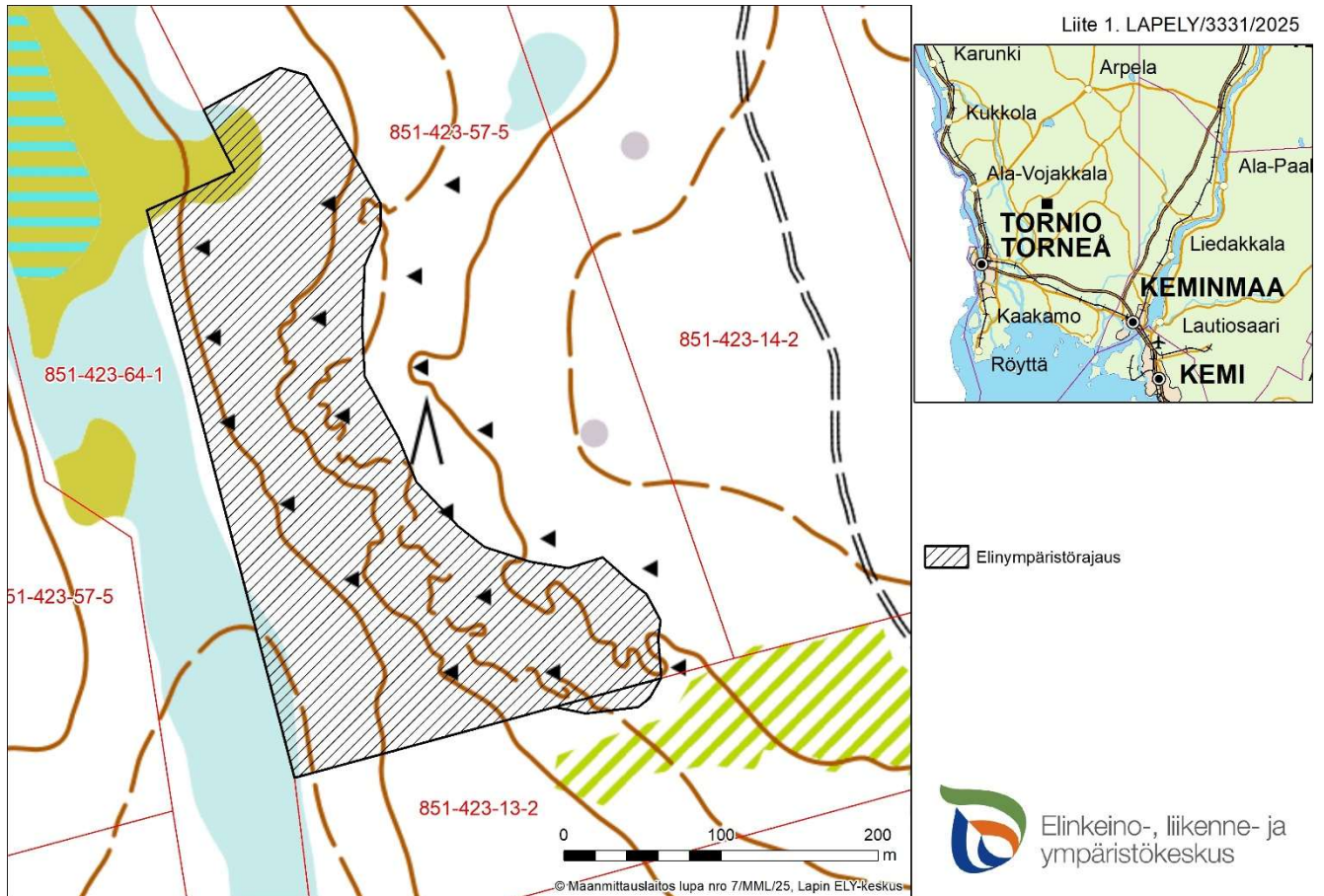
Tämä asiakirja on ratkaistu viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt suunnittelija Janette Backman ja ratkaissut yksikönpäällikkö Jari Pasanen.

LIITTEET Karttaliite
Kuva lajista ja luontotyyppistä

Jakelu Tornion kunnan kirjaamo

9.10.2025

LIITE 1.

Erityisrajausalue näkyy kartassa yhtenäisenä mustin viivoituksin rasteroituna alueena. Lajiesiintymän ja sen elinympäristön sekä kalkkikallioluontotyyppin yhdistäminen yhdeksi erityisrajausalueeksi esitetyllä raja-alueella on pohjoispuolisella kiinteistöllä pinta-alaltaan 6,26 hehtaaria ja eteläisellä kiinteistöllä 0,062 hehtaaria.

9.10.2025

LIITE 2.

Kuva 1. Lehtonoidanlukko. (Kuvaaja Janette Backman, 2024.)

Kuva 2. Kalkkikallio. (Kuvaaja Janette Backman, 2024.)

Erityisesti suojeltava kasvilaji lehtonoidanlukko itiöpesäkkeineen rinteiden alla ja rinteiden länteen päin avautuvaa luonnonsuojelulla suojeltavaa arvokasta luontotyyppiä, kalkkikalliota lohkareineen.